

ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩო – ადრეული ქმედებების მხარდაჭერის პროექტი

ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის (NBSAP) მომზადების ხელშეწყობა

ბიომრავალფეროვნების გლობალურ ჩარჩოსთან (GBF) თანხვედრის პოლიტიკა და
ინსტიტუციური შესაბამისობის განსაზღვრა/აღწერა და ინსტიტუციური
შესაძლებლობების გაძლიერების რეკომენდაციების შემუშავება

სარჩევი

1	შესავალი	2
1.1	ზოგადი ინფორმაცია	2
2	ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზი	4
2.1	ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინსტიტუციური სისტემა.....	5
2.2	ძირითადი რეკომენდაციები	14
3	თანამშრომლობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელებისა და მონიტორინგის მიმართულებით	17
3.1	ადგილობრივი თვითმმართველობები და მათი ჩართულობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში.....	18
3.2	სამეცნიერო და აკადემიური სექტორის როლი ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში	20
3.3	არასამთავრობო და კერძო სექტორის მონაწილეობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში	21
3.4	ფართო საზოგადოების ჩართულობა.....	23
4	ბიომრავალფეროვნებაზე ზეგავლენის მქონე სხვა სექტორების პოლიტიკა	26
4.1	ინფრასტრუქტურის და ურბანული განვითარების პოლიტიკა.....	26
4.2	ეკონომიკური და ფისკალური პოლიტიკა	27
5	მეინსტრიმინგი, ბიომრავალფეროვნების მიზნების ინტეგრირება სექტორულ პოლიტიკებში.....	29
5.1	ფინანსური მექანიზმები	30
5.2	მონაცემთა ინტეგრაცია	31

1 შესავალი

1.1 ზოგადი ინფორმაცია

საქართველოს, როგორც ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის (CBD) ხელმოწერ ქვეყანას ეკისრება ვალდებულება უზრუნველყოს გლობალური ჩარჩოს (GBF) მიზნების განხორციელება ეროვნულ დონეზე. ეს ვალდებულება მოიცავს აღნიშნული მიზნების ინტეგრაციას ეროვნულ, სამართლებრივ, პოლიტიკურ და ინსტიტუციურ ჩარჩოებში და ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის (NBSAP) განახლებას.

გლობალური მიზნების ეროვნულ კონტექსტზე ადაპტაციის პროცესში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი მექანიზმების შექმნა, რომლებიც უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობის გათვალისწინებას პოლიტიკისა და გადაწყვეტილების მიღების ყველა დონეზე. ეს გულისხმობს პრიორიტეტების მკაფიო განსაზღვრას, პასუხისმგებლობების გადანაწილებას, საკოორდინაციო პლატფორმების გაძლიერებას და მტკიცებულებებზე დაფუძნებული მართვის ხელშეწყობას.

ზემოთ აღნიშნული პროცესების მხარდასაჭერად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამისა (United Nations Environment Programme – UNEP) და გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (Global Environment Facility – GEF) ფინანსური მხარდაჭერით ახორციელებს პროექტს – „ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩო – ადრეული ქმედებების მხარდაჭერა.“

საკონსულტაციო მხარდაჭერას უზრუნველყოფს არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოტონი“, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრთან და ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დეპარტამენტთან მჭიდრო კოორდინაციით. პროექტი მიზნად ისახავს ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის განახლების პროცესის ტექნიკურ და ანალიტიკურ უზრუნველყოფას.

პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია მექანიზმების ჩამოყალიბება, რომლებიც ხელს შეუწყობს ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს მიზნების ინტეგრაციას ეროვნულ კონტექსტში. პროექტი ეფუძნება ფართო ჩართულობის პრინციპს და უზრუნველყოფს პოლიტიკის შემუშავებლების, სამეცნიერო-აკადემიური სექტორის, არასამთავრობო ორგანიზაციების, კერძო სექტორისა და ადგილობრივი თემების აქტიურ თანამონაწილეობას. ინკლუზიური და ინტერსექტორული მონაწილეობა არა მხოლოდ ზრდის სტრატეგიის ლეგიტიმაციას, არამედ განამტკიცებს მის შინაარსობრივ სიძლიერეს და უზრუნველყოფს მის ეფექტურ განხორციელებას.

წინამდებარე ანგარიშის ძირითადი მიზანია ბიომრავალფეროვნებისა და ასევე ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ სხვა სექტორებთან მიმართებით არსებული პოლიტიკისა და ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზი და შესაძლებლობების

გადლიერებასთან დაკავშირებით შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება. კვლევა ასევე ითვალისწინებს ბიომრავალფეროვნების გაძლიერებული მეინსტრიმინგის შესაძლებლობების/მექანიზმების იდენტიფიცირებას, რაც ხელს შეუწყობს მთავრობის ბუნებაზე ორიენტირებული (Nature Positive) ერთიანი მიდგომის შემუშავებას ბიომრავალფეროვნების ღირებულებების ასახვით.

2 ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზი

ბიომრავალფეროვნების მართვასთან დაკავშირებული ინსტიტუციური მოწყობის ანალიზისა და აღნიშნული მიმართულებით შესაძლებლობების გაძლიერებასთან დაკავშირებული რეკომენდაციების მომზადებისათვის მნიშვნელოვანია ბიომრავალფეროვნების მართვაში ჩართული ძირითადი სახელმწიფო ინსტიტუციების როლისა და ფუნქციების, ასევე მათი ძირითადი მიღწევებისა და არსებული გამოწვევების შეფასება.

ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დაგეგმვასა და განხორციელებაში ცენტრალური ადგილი უკავია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს და მის დაქვემდებარებაში არსებულ სტრუქტურებს. სამინისტრო წარმოადგენს საქართველოში ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების მთავარ საკოორდინაციო ორგანოს. სამინისტროს კომპეტენცია მოიცავს როგორც ბიომრავალფეროვნების დაცვასა და ეკოსისტემების მართვას, ისე სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების მიმართულებებს, რაც მის როლს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანს ხდის ბიომრავალფეროვნების გლობალურ ჩარჩოსთან (GBF) შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად. სამინისტრო ასევე პასუხისმგებელია კლიმატის ცვლილების შერბილების და ადაპტაციის პოლიტიკის კოორდინაციაზე, რაც აძლიერებს მის როლს ეკოსისტემების მართვის პოლიტიკაში. სამინისტრო ახორციელებს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას და უზრუნველყოფს ეროვნული სტრატეგიული დოკუმენტების, მათ შორის ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის (NBSAP), ასევე სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული სტრატეგიული მიმართულებების განსაზღვრასა და განვითარების კოორდინაციას. სამინისტროს მართვის სფეროში შედის სამართლებრივი ჩარჩოს ფორმირება, რაც მოიცავს კანონმდებლობის მომზადებასა და განახლებას. ამასთანავე, სამინისტრო პასუხისმგებელია ბიომრავალფეროვნების ერთიანი სახელმწიფო მონიტორინგის სისტემის შექმნასა და მართვაზე, მონაცემთა შეგროვების, დამუშავებისა და საერთაშორისო ანგარიშგების უზრუნველყოფის კუთხით ბიომრავალფეროვნების კონვენციის (CBD), ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) და მდგრადი განვითარების მიზნების (SDGs) მოთხოვნებთან შესაბამისობაში.

დღესდღეობით სამინისტროს მიერ დაწყებულია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბების პროცესი, ხოლო გარემოსდაცვითი ანგარიშგების სისტემის გაძლიერება ხორციელდება საერთაშორისო ვალდებულებების ფარგლებში. ამასთანავე, სამინისტრო ახორციელებს დაცული ტერიტორიებისა და ტყის ფონდის მართვის კოორდინაციას. აღნიშნული საქმიანობის ფარგლებში გაფართოვდა დაცული ტერიტორიების ქსელი და ჩამოყალიბდა ახალი კატეგორიები, ხოლო სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული სააგენტოები, მათ შორის დაცული ტერიტორიების სააგენტო და ეროვნული სატყეო სააგენტო, ახორციელებენ ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და აღდგენის მიმართულებით პრაქტიკულ ღონისძიებებს. მიღებულ იქნა ტყის კოდექსი და დაწყებულია ტყის სექტორის რეფორმა, რომელიც ეფუძნება მდგრადი

მართვის პრინციპებს. სოფლის მეურნეობის მდგრადი მართვის მიმართულებით სამინისტრო პასუხისმგებელია აგრობიომრავალფეროვნების დაცვაზე, ნიადაგის კონსერვაციასა და სხვა შესაბამისი სფეროების განვითარებაზე. აღსანიშნავია, რომ სამინისტროს ფარგლებში ფუნქციონირებს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, რომელიც უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებასა და საზოგადოებრივი აგროეკოლოგიური ცნობიერების გაძლიერებას.

ინსტიტუციურ მოწყობასა და მის ფუნქციონირებასთან არსებული გამოწვევები ძირითადად დაკავშირებულია ინსტიტუციური გადაფარვისა და კოორდინაციის სირთულეებთან, ვინაიდან გარემოსდაცვითი და აგრო მიმართულებების ერთიან მართვა ხშირად იწვევს პრიორიტეტების დაბალანსების სირთულეს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასა და აგროპროდუქციის წარმოებას შორის. მონიტორინგისა და მონაცემთა მართვის მიმართულებით ბიომრავალფეროვნების მონაცემთა სისტემა კვლავ ხასიათდება ფრაგმენტირებულობით და საჭიროებს ცენტრალიზებული საოპერაციო პლატფორმის ჩამოყალიბებას. ამასთანავე, ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელების მიმართულებით საჭიროა ფინანსური მხარდაჭერის გაძლიერება და დამატებითი რესურსების მობილიზება. გარკვეულ სირთულეებთან არის დაკავშირებული ბიომრავალფეროვნების საკითხების სექტორულ პოლიტიკებში ინტეგრაცია, რაც გულისხმობს, რომ ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასთან დაკავშირებული საკითხები ჯერ კიდევ არასაკმარისად არის ასახული ენერგეტიკის, ტრანსპორტის, ეკონომიკისა და სხვა განვითარების მიმართულებებში. ასევე ხშირ შემთხვევაში იკვეთება ადამიანური რესურსების დეფიციტი, რის გამოც სამინისტრო საჭიროებს კადრების გაძლიერებას, განსაკუთრებით მონიტორინგისა და მონაცემთა ანალიზის მიმართულებით.

2.1 ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინსტიტუციური სისტემა

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის წარმატებით განხორციელება განისაზღვრება არა მხოლოდ სწორად ფორმულირებული მიზნებითა და ამოცანებით, არამედ იმითაც, თუ რამდენად ქმედითად ფუნქციონირებს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინსტიტუციური სისტემა, რომელიც ამ მიზნების განხორციელებას უნდა ემსახურებოდეს. მონიტორინგი ამ კონტექსტში ვერ განიხილება მხოლოდ მონაცემთა შეგროვების ტექნიკურ პროცესად, არამედ წარმოადგენს ინსტიტუციურ დონეზე ორგანიზებულ სტრატეგიული მართვის ერთ-ერთ ცენტრალურ ინსტრუმენტს, რომლის მეშვეობითაც ხდება შესრულების პროგრესის შეფასება, არსებული პოლიტიკის დროული კორექტირება და საერთაშორისო ვალდებულებებთან თანხვედრის უზრუნველყოფა.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი ინსტიტუციურად განაწილებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში შემავალ რამდენიმე სტრუქტურულ ერთეულსა და მის დაქვემდებარებულ უწყებებს შორის. ასეთი მოდელი თავისთავად შეიძლება ჩაითვალოს ეფექტურ მიდგომად იმ შემთხვევაში, თუ თითოეული სტრუქტურა მკაფიოდ აცნობიერებს საკუთარ როლს, პასუხისმგებლობასა და ფუნქციურ ადგილს ერთიან ეროვნულ სისტემაში. ამასთანავე, აუცილებელია, რომ მონიტორინგის

პროცესები ეფუძნებოდას ერთიან სტანდარტებს, შეთანხმებულ მეთოდოლოგიებსა და მონაცემთა მართვის საერთო წესებს, რაც უზრუნველყოფს ინსტიტუციურ თანხვედრასა და კოორდინაციას.

არსებული პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ამ ეტაპზე ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემა ხასიათდება ინსტიტუციური და საოპერაციო სისტემის ფრაგმენტირებულობით. მონიტორინგის შედეგები სრულად არ იკრიბება ერთიან საინფორმაციო სივრცეში, მონაცემთა დამუშავება და ანალიზი არ მიმდინარეობს სისტემურად, ხოლო მიღებული ინფორმაცია არასაკმარისად გამოიყენება ინსტიტუციურ დონეზე სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. აღნიშნული გარემოება მნიშვნელოვნად ზღუდავს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის ეფექტურ განხორციელებას.

აღნიშნული გამოწვევების გადაჭრა მოითხოვს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულების ინსტიტუციურ გაძლიერებას, პირველ რიგში ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დაგეგმვის, მონიტორინგის კოორდინაციისა და მონაცემთა ანალიზის მიმართულებით. აუცილებელია, სამინისტრომ უზრუნველყოს ისეთი ფუნქციური და საკადრო შესაძლებლობების დამატებით განვითარება, რომლებიც შესაძლებელს გახდის სხვადასხვა უწყების მიერ წარმოებული მონიტორინგის შედეგების ინსტიტუციურ ინტეგრაციას, მათზე დაფუძნებული ანალიტიკური დასკვნების მომზადებას და ამ დასკვნების სისტემურ გამოყენებას როგორც ეროვნული სტრატეგიის განახლების, ისე მისი პრაქტიკული განხორციელების პროცესში. გაძლიერებული ინსტიტუციური ჩარჩოს პირობებში ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი უნდა წარმოადგენდეს ერთიან, ინსტიტუციურად გამართულ და მტკიცებულებაზე დაფუძნებულ მართვის სისტემას, რომელიც უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის რეალურ, გაზომვად და მდგრად განხორციელებას.

ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დეპარტამენტი ჩამოყალიბდა ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო პოლიტიკის დეპარტამენტის გაყოფის შედეგად და წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს (MEPA) ერთ-ერთ ცენტრალურ სტრუქტურულ ერთეულს. დეპარტამენტი განსაზღვრავს ეროვნულ პოლიტიკასა და სტრატეგიას ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, მდგრადი სარგებლობისა და აღდგენის მიმართულებით და ეროვნულ დონეზე წარმოადგენს იმ ცენტრალურ ინსტიტუციურ რგოლს, რომელიც პასუხისმგებელია ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის (NBSAP) შემუშავებაზე, მათ პერიოდულ განახლებასა და საერთაშორისო ვალდებულებების ეროვნულ პოლიტიკაში, მათ შორის სექტორულ პოლიტიკებთან, ინტეგრირებაზე. ამასთანავე, დეპარტამენტი კოორდინაციას უწევს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ჩარჩოს განვითარებას, მათ შორის ახალი კანონმდებლობის ინიცირებასა და არსებული რეგულაციების განახლებას, და ხელს უწყობს ბიომრავალფეროვნების პრინციპების ინტეგრაციას სხვადასხვა სექტორულ პოლიტიკაში. დეპარტამენტი ასევე ახორციელებს საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების კოორდინაციას. დეპარტამენტი

პასუხისმგებელია CBD-ისა და GBF-ის მოთხოვნებთან შესაბამისი ეროვნული ანგარიშგების მომზადებაზე, საერთაშორისო კონვენციებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფასა და მოლაპარაკებების პროცესში ქვეყნის პოზიციების კოორდინაციაზე. ამასთანავე, ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დეპარტამენტს მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინსტიტუციური ჩარჩოს განვითარებაში. ეს ფუნქცია მოიცავს მონიტორინგის სისტემის განვითარებას, მონაცემთა ინტეგრაციას ბიომონიტორინგის ერთიან სისტემასთან და ანგარიშგების ფორმატებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას. ამ კონტექსტში დეპარტამენტის ძირითადი ამოცანა არ არის მონიტორინგის მონაცემების პირველადი წარმოება, არამედ სხვადასხვა უწყების მიერ გენერირებული ინფორმაციის ანალიზი, სინთეზი და ამ მონაცემებზე დაფუძნებული სტრატეგიული ხედვის ფორმირება, რომელიც პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებში უნდა აისახოს.

ბოლო პერიოდში დეპარტამენტში გადაიდგა მნიშვნელოვანი ინსტიტუციური ნაბიჯები, მათ შორის მონიტორინგის მიმართულებით. კერძოდ, შეიქმნა ბიომონიტორინგის საკითხებზე მომუშავე სპეციალიზებული სამმართველო, ხოლო ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სახელმწიფო სისტემის ფარგლებში დაფუძნდა საკოორდინაციო საბჭო, რომლის მიზანია სხვადასხვა სამთავრობო უწყებებს, არასამთავრობო სექტორსა და სამეცნიერო წრეებს შორის თანამშრომლობის გაღრმავება და მონიტორინგის პროცესების ერთიან ინსტიტუციურ ჩარჩოში მოქცევა.

მიუხედავად აღნიშნული პოზიტიური ცვლილებებისა, არსებული პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ დეპარტამენტის ანალიტიკური ფუნქცია ჯერ კიდევ სრულად არ შეესაბამება სტრატეგიის იმპლემენტაციის მასშტაბსა და სირთულეს. მონიტორინგის მონაცემები დეპარტამენტში აღწევს არათანაბარი პერიოდულობითა და განსხვავებული ხარისხით; მონაცემთა სისტემური დამუშავება და ტენდენციური ანალიზი კვლავ შეზღუდულია; ხოლო მიღებული ინფორმაცია არასაკმარისად გამოიყენება პოლიტიკის განხორციელების ციკლის ყველა ეტაპზე, დაგეგმვიდან შესრულების შეფასებამდე. ამასთანავე, დეპარტამენტის მანდატი პრაქტიკული თვალსაზრისით ნაწილობრივ კვეთს სხვა სტრუქტურული ერთეულების, მათ შორის დაცული ტერიტორიების, სატყეო და ველური ბუნების მიმართულებით მოქმედი უწყებების საქმიანობას, რაც კოორდინაციის დამატებით სირთულეებს ქმნის. დამატებით გამოწვევად რჩება მონაცემთა ანალიტიკის სპეციალიზებული შესაძლებლობებისა და კვალიფიციური ადამიანური რესურსების სიმცირე, განსაკუთრებით გენეტიკური რესურსების, ბიოუსაფრთხოებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების შეფასების მიმართულებებით.

სტრატეგიის განხორციელების ეტაპზე დეპარტამენტის საქმიანობა მიზანმიმართულად უნდა კონცენტრირდეს იმ ურთიერთდაკავშირებულ ფუნქციურ მიმართულებებზე, რომლებიც უშუალოდ განსაზღვრავს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის რეალურ შესრულებას. პირველ რიგში, დეპარტამენტმა უნდა უზრუნველყოს ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის სტრატეგიული მართვა, მათ შორის საკოორდინაციო საბჭოს მუშაობის ორგანიზება, მონიტორინგის პროცესების ერთიან ლოგიკურ ჩარჩოში მოქცევა და უწყებებს შორის პასუხისმგებლობების მკაფიო

გადანაწილების კოორდინაცია. პარალელურად, უნდა გაძლიერდეს მონიტორინგისა და შეფასების ფუნქცია, რაც გულისხმობს სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის პროგრესის რეგულარულ შეფასებას და ინდიკატორების შედეგების შინაარსობრივ ინტერპრეტაციას. დეპარტამენტის საქმიანობის მნიშვნელოვანი ნაწილი უნდა დაეთმოს ეკოსისტემური და სახეობრივი ტენდენციების ანალიტიკას, მათ შორის დეგრადაციის, ფრაგმენტაციისა და აღდგენის პროცესების გააზრებას და სხვადასხვა ეკოსისტემის – ტყის, მტკნარი წყლების, ზღვისა და დაცული ტერიტორიების შედარებით ანალიზს. მონიტორინგის შედეგები პირდაპირ უნდა ჩაერთოს სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის პერიოდული განახლების პროცესში, რაც უზრუნველყოფს მტკიცებულებაზე დაფუძნებულ კორექტირებას და პრიორიტეტების გადახედვას რეალური მონაცემების მიხედვით.

აღნიშნული ფუნქციების ეფექტური განხორციელება შეუძლებელია დეპარტამენტის მიზანმიმართული ინსტიტუციური და საკადრო გაძლიერების გარეშე. სტრატეგიის განხორციელება მოითხოვს არა მხოლოდ ზოგადი პოლიტიკის სპეციალისტებს, არამედ ტექნიკურად და ანალიტიკურად ძლიერ კადრებს, რომლებიც პოლიტიკურ პროცესს რეალურ მონაცემებთან დააკავშირებენ. დეპარტამენტს ესაჭიროება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისა და შეფასების სპეციალისტი, რომელიც უზრუნველყოფს ინდიკატორების ანალიზს, სტრატეგიის პროგრესის პერიოდულ შეფასებას და შედეგების პოლიტიკურ დოკუმენტებში ინტეგრაციას; ანალიტიკოსი და სტატისტიკოსი მონაცემთა ტენდენციური ანალიზისა და კომპლექსური ეკოსისტემური ცვლილებების ინტერპრეტაციისთვის; სივრცითი ანალიზისა და მონაცემთა ინტერპრეტაციის სპეციალისტი მონიტორინგის სივრცითი შედეგების გააზრებისა და რუკებზე დაფუძნებული პოლიტიკის მხარდაჭერისთვის; მონაცემთა მართვისა და ინტეგრაციის სპეციალისტი სხვადასხვა უწყებიდან მიღებული მონაცემების სტრუქტურირებისა და ხარისხის კონტროლისთვის; ხოლო საშუალოვადიან პერსპექტივაში – ეკოსისტემების მიმართულებით ეკონომიკური ანალიტიკოსები, ბიომრავალფეროვნების ეკონომიკური დასაბუთებისთვის.

სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებულ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ერთეულს, რომელიც პასუხისმგებელია დაცული ტერიტორიების შექმნის კოორდინაციაზე, ქსელის გაფართოებაზე, მათ მართვასა და სახეობების მონიტორინგზე, ასევე ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვაზე კონსერვაციის პროცესში. ამასთანავე, სააგენტო ხელს უწყობს ეკოტურიზმის განვითარებას, რაც კონსერვაციის მიზნებისა და ადგილობრივი სოციალურ-ეკონომიკური ინტერესების დაბალანსებას ემსახურება.

სააგენტო მართავს ქვეყნის ყველაზე მაღალი ეკოლოგიური ღირებულების მქონე ტერიტორიებს, სადაც ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის მიზნები ყველაზე მკაფიოდ და ინტენსიურად არის კონცენტრირებული. დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს იმ სივრცეებს, სადაც ბუნებრივი ეკოსისტემები შედარებით ნაკლებად არის დაზიანებული ან ფრაგმენტირებული, რის გამოც ისინი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს როგორც კონსერვაციის შედეგების პირდაპირი საზომი, ასევე როგორც პლატფორმა ქვეყნის მასშტაბით მიმდინარე ეკოსისტემური და სახეობრივი ცვლილებების შესაფასებლად. ამ

კონტექსტში სააგენტოს გააჩნია სტრატეგიული როლი ეროვნულ ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემაში, ვინაიდან დაცულ ტერიტორიებზე მიღებული მონაცემები შეიძლება ეფექტურად იქნას გამოყენებული ქვეყნის სხვა ნაწილებში მიმდინარე ცვლილებების შესადარებლად.

ბოლო წლებში სააგენტოს საქმიანობის შედეგად დაცული ტერიტორიების ფართობი საგრძნობლად გაიზარდა. ამავე პერიოდში შემუშავდა და დამტკიცდა დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმები, ასევე აქტიურად მიმდინარეობდა ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება, რაც მიუთითებს სააგენტოს პროგრესზე როგორც ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, ისე ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობის მიმართულებით. ამასთანავე, სააგენტოს მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება დაცულ ტერიტორიებზე ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობისა და ჰაბიტატების დაკვირვების მიმართულებით, რაც ქმნის მონაცემთა მნიშვნელოვან პირველწყაროს და მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბებაში. ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის კონტექსტში დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს იმ სივრცეებს, სადაც კონსერვაციის პოლიტიკის შედეგები ყველაზე პირდაპირ და გაზომვადად უნდა აისახოს. სწორედ დაცულ ტერიტორიებზეა შესაძლებელი შეფასდეს, რამდენად ეფექტურია ჰაბიტატების დაცვა, სახეობების კონსერვაცია და ეკოსისტემური პროცესების შენარჩუნება, რაც კიდევ უფრო აძლიერებს სააგენტოს როლს სტრატეგიის იმპლემენტაციის პროცესში.

მიუხედავად ზემოთ აღნიშნული მიღწევებისა, არსებული მონიტორინგის პრაქტიკა ხასიათდება რიგი სტრუქტურული შეზღუდვებით. მონიტორინგის მეთოდოლოგიები სრულად არ არის ჰარმონიზებული დაცულ ტერიტორიებს შორის, მონაცემთა შეგროვების სიხშირე და დეტალიზაციის დონე მნიშვნელოვნად განსხვავდება, ხოლო მიღებული ინფორმაცია ხშირად რჩება კონკრეტული ტერიტორიის ფარგლებში და ნაკლებად ინტეგრირდება ეროვნულ ანალიტიკურ და სტრატეგიულ პროცესებში. დამატებით, მონიტორინგის შედეგები ჯერ კიდევ შეზღუდულად აისახება ერთიან მონაცემთა სივრცეში და სრულად არ გამოიყენება ეკოსისტემური ცვლილებების ქვეყნის მასშტაბით შეფასებისა და სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. სააგენტოს წინაშე არსებული გამოწვევები ასევე უკავშირდება ფინანსური და კვალიფიციური ადამიანური რესურსების ნაკლებობას. აღსანიშნავია სამეცნიერო მონაცემებზე დაფუძნებული მართვის პრაქტიკის არასაკმარისი განვითარება, მართვის გეგმების არასრულყოფილი აღსრულება და ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის ჯერ კიდევ არასაკმარისი დონე დაცული ტერიტორიების მართვისა და კონსერვაციის პროცესებში.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის განხორციელების პროცესში სააგენტოს საქმიანობა მიზანმიმართულად უნდა კონცენტრირდეს რამდენიმე პრიორიტეტულ მიმართულებაზე. მათ შორისაა დაცულ ტერიტორიებზე ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი მეთოდოლოგიური ჩარჩოს დანერგვით, რაც უზრუნველყოფს მონაცემთა შედარებადობას როგორც დაცულ ტერიტორიებს შორის, ისე ეროვნულ დონეზე; მონიტორინგის შედეგების სისტემური ინტეგრაცია ეროვნულ

ბიომონიტორინგის სისტემაში, მათ შორის ერთიან მონაცემთა პლატფორმაში მათი ასახვა და ანალიტიკური და სტრატეგიული გამოყენებისთვის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა; ეკოსისტემური პროცესების მონიტორინგის გაღრმავება, რათა მონიტორინგი არ შემოიფარგლოს მხოლოდ სახეობების აღრიცხვით და მოიცავდეს ჰაბიტატების ხარისხის, სტრუქტურისა და ეკოლოგიური პროცესების შეფასებას; აგრეთვე ადაპტური მართვის მხარდაჭერა მონიტორინგის საფუძველზე, რაც შესაძლებლობას მისცემს მონიტორინგის შედეგების გამოყენებას დაცული ტერიტორიების მართვის გეგმების პერიოდული გადახედვისა და გაუმჯობესებისათვის.

სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებულ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ერთეულს, რომელიც პასუხისმგებელია სახელმწიფო ტყის ფონდის დაცვაზე, მის მდგრად მართვასა და მონიტორინგზე. სააგენტოს საქმიანობა მოიცავს ტყის აღრიცხვასა და მართვას, ტყის დეგრადაციის პრევენციას, აღდგენის ხელშეწყობას, აგრეთვე ტყის ეკოსისტემების მონიტორინგს და სხვა შესაბამის ღონისძიებებს.

დღესდღეობით მიღებულია ახალი ტყის კოდექსი (2021) და დაწყებულია ტყის მართვის რეფორმა, რომლის მიზანია ტყის რესურსების მდგრადი მართვის ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბება. ამასთანავე, აქტიურად მიმდინარეობს ტყის აღდგენის პროცესი. მიუხედავად აღნიშნული პროგრესისა, ეროვნული სატყეო სააგენტოს წინაშე კვლავ დგას რიგი გამოწვევები, მათ შორის ტყის უკანონო ჭრის კონტროლის სირთულეები, ტყის მასშტაბური აღდგენითი პროექტების განხორციელებისთვის არასაკმარისი ფინანსური რესურსები და ადგილობრივი თვითმმართველობების სუსტი შესაძლებლობები ტყის მართვის ახალი მოდელის ეფექტური დანერგვის მიმართულებით.

ეროვნული სატყეო სააგენტო მართავს საქართველოს ტყის ფონდის მნიშვნელოვან ნაწილს და პასუხისმგებელია ტყის რესურსებით მდგრად სარგებლობაზე, დაცვასა და აღდგენაზე. ტყის ეკოსისტემები წარმოადგენენ ქვეყნის ბიომრავალფეროვნების ერთ-ერთ უმთავრეს კომპონენტს, სადაც თავმოყრილია როგორც სახეობრივი, ისე გენეტიკური და ეკოსისტემური მრავალფეროვნების მნიშვნელოვანი ნაწილი. შესაბამისად, სააგენტოს როლი ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემაში სტრატეგიული მნიშვნელობისაა, ვინაიდან ტყის ეკოსისტემებში მიმდინარე ცვლილებები პირდაპირ აისახება ქვეყნის საერთო ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობაზე. ამასთანავე, ეროვნულ სატყეო სააგენტოს გააჩნია მნიშვნელოვანი პრაქტიკული გამოცდილება ტყის ინვენტარიზაციის, ტყის აღრიცხვისა და სანიტარული მდგომარეობის შეფასების მიმართულებით. აღნიშნული მონაცემები ქმნის მნიშვნელოვან საფუძველს ტყის ეკოსისტემების შესახებ ინფორმაციის დაგროვებისთვის. თუმცა არსებული მონიტორინგის პრაქტიკა ძირითადად კონცენტრირებულია ტყის ტექნიკურ და სამეურნეო მახასიათებლებზე, როგორიცაა მოცულობა, ასაკობრივი სტრუქტურა და სხვა, და შედარებით ნაკლებად მოიცავს ჰაბიტატების ხარისხის, სტრუქტურული მრავალფეროვნებისა და სახეობრივი შემადგენლობის შეფასების კომპონენტს. ამასთანავე, სატყეო მონაცემები არასაკმარისად არის ინტეგრირებული სხვა უწყებების მიერ

წარმოებულ ბიომონიტორინგის მონაცემებთან, რაც ართულებს ტყის ეკოსისტემების როლის სრულფასოვან შეფასებას ეროვნულ კონტექსტში.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის ფარგლებში ტყის ეკოსისტემები უკავშირდება არაერთ სტრატეგიულ მიზანს, მათ შორის ჰაბიტატების დაცვასა და აღდგენას, სახეობების კონსერვაციას, ეკოსისტემური მომსახურებების შენარჩუნებასა და კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციას. ამ მიზნების შესრულება შეუძლებელია ტყის ეკოსისტემების მდგომარეობის სისტემური მონიტორინგის გარეშე. ტყის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი უნდა უზრუნველყოფდეს არა მხოლოდ არსებული მდგომარეობის აღწერას, არამედ ეკოსისტემური ტენდენციების დროულ გამოვლენას დეგრადაციის, ფრაგმენტაციის, ბუნებრივი განახლებისა და აღდგენის პროცესების მიმართულებით. მსგავსი ინფორმაცია კრიტიკულად მნიშვნელოვანია როგორც სტრატეგიის შესრულების შეფასებისთვის, ისე პოლიტიკის დროული კორექტირებისთვის. ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის იმპლემენტაციის კონტექსტში ეროვნული სატყეო სააგენტოს საქმიანობა მიზანმიმართულად უნდა კონცენტრირდეს რამდენიმე პრიორიტეტულ მიმართულებაზე. პირველ რიგში, აუცილებელია ტყის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემური დანერგვა, რათა მონიტორინგი რესურსულ ინვენტარიზაციასთან ერთად, თანაბარი ყურადღებით მოიცავდეს ეკოსისტემის ხარისხის, ჰაბიტატების სტრუქტურისა და სახეობრივი მრავალფეროვნების შეფასებას. პარალელურად, სატყეო ინვენტარიზაციის მეთოდოლოგიებში ეტაპობრივად უნდა ინტეგრირდეს ბიომრავალფეროვნების ინდიკატორები, რომლებიც ასახავს ეკოსისტემურ და ჰაბიტატების ღირებულებებს. ასევე მნიშვნელოვანია სატყეო სააგენტოს მიერ წარმოებული მონაცემების ინტეგრაცია ეროვნულ ბიომონიტორინგის სისტემაში, რათა სატყეო მონაცემები იყოს თავსებადი და ურთიერთდაკავშირებული სხვა უწყებების მიერ წარმოებულ ინფორმაციასთან. სივრცითი ანალიზის, მათ შორის სატელიტური მონაცემებისა და GIS ტექნოლოგიების გამოყენება, უნდა იქცეს ტყის დეგრადაციისა და ეკოსისტემური ცვლილებების მონიტორინგის მნიშვნელოვან კომპონენტად.

ეროვნული სატყეო სააგენტოს გაძლიერება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის მიმართულებით წარმოადგენს ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის წარმატებული იმპლემენტაციის ერთ-ერთ უმთავრეს წინაპირობას. ტყის ეკოსისტემების განხორციელების მონიტორინგის გარეშე შეუძლებელია როგორც სტრატეგიის ეფექტური განხორციელება, ისე ტყის მართვის გადაწყვეტილებების მტკიცებულებაზე დაფუძნება.

გარემოს ეროვნული სააგენტო წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში მოქმედ ერთ-ერთ საკვანძო ინსტიტუციურ ერთეულს, რომელიც უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი და ბიომრავალფეროვნების მონაცემების წარმოებას, ანალიზსა და გავრცელებას და მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კლიმატური და ჰიდრომეტეოროლოგიური მონაცემების მართვის მიმართულებით. სააგენტოს საქმიანობა მოიცავს მონაცემთა ანალიზის, მოდელირების და პროგნოზირების ინსტრუმენტების გამოყენებას გარემოს მდგომარეობის შეფასებისა და მტკიცებულებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მხარდასაჭერად.

სააგენტოს მნიშვნელოვან მიღწევებს შორის აღსანიშნავია მონაცემთა ინტეგრირებული პლატფორმის განვითარება, რაც ქმნის მონაცემთა სისტემატიზაციისა და გამოყენების მყარ საფუძველს. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის მიმართულებით განხორციელდა შავი ზღვის საქართველოს მონაკვეთისთვის ახალი მეთოდოლოგიების ტესტირება, მათ შორის დისტანციური სენსორინგისა და გეოგრაფიული საინფორმაციო სისტემების (GIS) გამოყენებით. ამასთანავე, სააგენტო აქტიურად არის ჩართული საერთაშორისო ინიციატივებსა და პროექტებში, მათ შორის ევროპის გარემოს სააგენტოს (EEA), გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) და გაეროს გარემოს პროგრამის (UNEP) ფარგლებში, რაც ხელს უწყობს ცოდნის, მეთოდოლოგიებისა და ტექნოლოგიების გადაცემას და ეროვნული შესაძლებლობების გაძლიერებას.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემაში გარემოს ეროვნული სააგენტოს როლი მდგომარეობს მონიტორინგის წარმოების, მონაცემთა დამუშავებისა და ანალიტიკური გამოყენების ერთიანი ტექნიკური ჩარჩოს ჩამოყალიბებაში. არსებული ინსტიტუციური მოდელის შესაბამისად, სააგენტო ამ ეტაპზე უშუალოდ და სისტემურად ახორციელებს ბიომონიტორინგს მხოლოდ საზღვაო ეკოსისტემების ფარგლებში. საზღვაო მონიტორინგის ფარგლებში ჩამოყალიბებული პრაქტიკა, კერძოდ მკაფიო ინდიკატორები, რეგულარული დაკვირვებები, მონაცემთა ხარისხის კონტროლის მექანიზმები და საერთაშორისო მეთოდოლოგიებთან თავსებადი მიდგომები წარმოადგენს მნიშვნელოვან ინსტიტუციურ გამოცდილებას, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ხმელეთის ეკოსისტემებზეც ეფექტური მონიტორინგის ეტაპობრივი დანერგვისთვის.

სახმელეთო ეკოსისტემებზე ბიომონიტორინგის წარმოება სააგენტოს მანდატში ამ ეტაპზე სისტემურად არ არის ინტეგრირებული. ხმელეთის ეკოსისტემებთან დაკავშირებული მონაცემები სააგენტოში აღწევს სხვადასხვა უწყებებიდან და პროექტებიდან ფრაგმენტულად, განსხვავებული მეთოდოლოგიებითა და პერიოდულობით, რაც ზღუდავს ეკოსისტემური ტენდენციების დროში ანალიზისა და შედარების შესაძლებლობას. შედეგად, საზღვაო მონიტორინგის შედარებით ძლიერი სისტემა და ხმელეთის მონიტორინგის სუსტი განვითარება წარმოადგენს ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ერთ-ერთ ძირითად სტრუქტურულ გამოწვევას.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის განხორციელების კონტექსტში გარემოს ეროვნული სააგენტოსთვის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ამოცანად უნდა განისაზღვროს ხმელეთის ბიომონიტორინგის ეტაპობრივი დანერგვა, საზღვაო მონიტორინგის ანალოგიური პრინციპების საფუძველზე. აღნიშნული მიდგომა არ გულისხმობს ყველა ეკოსისტემის ერთდროულ მონიტორინგს, არამედ ეფუძნება მიზანმიმართულ და რეალისტურ გარდამავალ მოდელს, რომელიც მოიცავს პილოტური ეკოსისტემებისა და ინდიკატორების შერჩევას იქ, სადაც უკვე არსებობს მონაცემთა მინიმალური საფუძველი (მაგალითად, ტყის ეკოსისტემები და მდინარეთა აუზები), საზღვაო მონიტორინგში დანერგილი მეთოდოლოგიური სტანდარტების ადაპტაციას ხმელეთის ეკოსისტემებზე, სხვა უწყებებთან კოორდინირებულ მუშაობას მონაცემთა დუბლირების თავიდან ასაცილებლად და

გრძელვადიანი მონიტორინგის ჩამოყალიბებას ეკოსისტემური ტენდენციების შეფასებისთვის. ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის განხორციელების პირობებში გარემოს ეროვნული სააგენტოს საქმიანობა მიზანმიმართულად უნდა კონცენტრირდეს რამდენიმე ძირითად მიმართულებაზე. მათ შორისაა ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის მონაცემთა დამუშავება და სტანდარტიზაცია როგორც საზღვაო, ისე ეტაპობრივად დანერგილი ხმელეთის მონიტორინგის ფარგლებში; მონიტორინგის წარმოების გაფართოება ხმელეთის ეკოსისტემებზე პილოტური პროგრამების მეშვეობით; მონიტორინგის მონაცემთა ინტეგრაცია ერთიან საინფორმაციო სისტემაში, რომელიც უზრუნველყოფს მონაცემთა შედარებადობასა და ხელმისაწვდომობას; ტენდენციური და კომპლექსური ანალიზის განვითარება ეკოსისტემური ცვლილებების დროში გააზრებისთვის; და ანალიტიკური პროდუქტების მომზადება სტრატეგიული დაგეგმვისთვის, მათ შორის ეროვნული შეფასებებისა და თემატური მიმოხილვების ფორმატში. აღნიშნული ამოცანების შესრულება მოითხოვს სააგენტოს მიზანმიმართულ ინსტიტუციურ და საკადრო გაძლიერებას. პირველ რიგში, აუცილებელია ხმელეთის ბიომონიტორინგის სპეციალისტების დამატება ეკოსისტემური და სახეობრივი დაკვირვებების წარმოებისთვის, სივრცითი ანალიზისა და GIS მიმართულების გაძლიერება საზღვაო და ხმელეთის მონაცემების ინტეგრაციისთვის, მონაცემთა ხარისხის კონტროლისა და მეთოდოლოგიური განვითარების ფუნქციების გაძლიერება, აგრეთვე მონიტორინგის პროგრამების დიზაინისა და კოორდინაციის შესაძლებლობების განვითარება.

ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო წარმოადგენს იმ ინსტიტუციურ რგოლს, რომლის საქმიანობა უშუალოდ უკავშირდება ბიომრავალფეროვნების სახეობების მდგომარეობას, მათ გამოყენებასა და დაცვას. სახეობები ბიომრავალფეროვნების ყველაზე ხილული, საზოგადოებისათვის ალქმადი კომპონენტია, ხოლო მათი მდგომარეობა პირდაპირ ასახავს ეკოსისტემების ფუნქციონირების ხარისხს. ამ კონტექსტში სააგენტოს როლი ეროვნულ ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ძლიერ მხარეს წარმოადგენს სავსე საქმიანობის გამოცდილება და რეგიონული სტრუქტურების ქსელი, რაც უზრუნველყოფს ველური ბუნების მდგომარეობაზე დაკვირვების შესაძლებლობას ქვეყნის მასშტაბით. სააგენტო რეგულარულად მონაწილეობს სახეობების აღრიცხვაში ნადირობის მართვის, ადამიანისა და ველური ბუნების კონფლიქტების მართვისა და რეაგირების ღონისძიებების ფარგლებში, რაც ქმნის მონაცემთა მნიშვნელოვან პირველწყაროს. თუმცა აღსანიშნავია, რომ არსებული პრაქტიკა ნაკლებად ეფუძნება სტანდარტიზებულ მონიტორინგის მეთოდოლოგიებს, ხოლო მონაცემთა შეგროვება, შენახვა და ანალიზი არ არის სრულად ჰარმონიზებული სხვა უწყებების მიერ წარმოებულ ბიომონიტორინგის სისტემებთან. ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის ფარგლებში სახეობებზე დაფუძნებული მონიტორინგი წარმოადგენს ერთ-ერთ ძირითად საყრდენს. სახეობების რაოდენობის, გავრცელებისა და სტატუსის ცვლილება წარმოადგენს ადრეულ ინდიკატორს ეკოსისტემური დეგრადაციის ან აღდგენის პროცესების შესახებ. შესაბამისად, ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს მიერ წარმოებული მონიტორინგი უნდა უზრუნველყოფდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივი

მდგომარეობის აღწერას, არამედ ცვლილებების ტენდენციურ ანალიზსა და მათ დროულ გამოვლენას.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიის განხორციელების კონტექსტში ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს საქმიანობა მიზანმიმართულად უნდა კონცენტრირდეს შემდეგ ძირითად მიმართულებებზე: სახეობებზე დაფუძნებული მონიტორინგის სისტემური ჩამოყალიბება, რაც გულისხმობს დაგროვილი მონაცემების გარდაქმნას სტანდარტიზებულ მონიტორინგის სისტემად, რომელიც უზრუნველყოფს დროში შედარებად ინფორმაციას; მონიტორინგის მეთოდოლოგიების სტანდარტიზაცია, რომლის ფარგლებშიც სახეობების აღრიცხვა უნდა ეფუძნებოდეს შეთანხმებულ მეთოდებსა და სახელმძღვანელოებს, რაც უზრუნველყოფს მონაცემთა შედარებადობას ეროვნულ დონეზე;

გრძელვადიანი დაკვირვებების დანერგვა, რაც გულისხმობს ისეთი მონიტორინგის სქემების განვითარებას, რომლებიც იძლევა სახეობების პოპულაციების ტენდენციურ შეფასებას და არა მხოლოდ ერთჯერად აღრიცხვას; ადამიანისა და ველური ბუნების კონფლიქტების მონიტორინგი, რომლის ფარგლებში კონფლიქტების შემთხვევები უნდა აისახოს ერთიან მონაცემთა სისტემაში და გამოყენებულ იქნეს როგორც ეკოლოგიური, ისე სოციალურ-ეკონომიკური ანალიზისთვის; მონიტორინგის მონაცემების ინტეგრაცია ეროვნულ ბიომრავალფეროვნების სისტემაში, რათა სააგენტოს მიერ წარმოებული მონაცემები იყოს თავსებადი და ურთიერთდაკავშირებული სხვა უწყებების მონიტორინგის შედეგებთან. აღნიშნული ფუნქციების განხორციელება საჭიროებს სააგენტოს მიზანმიმართულ ინსტიტუციურ და საკადრო გაძლიერებას, განსაკუთრებით შემდეგი მიმართულებებით: ბიოლოგიური და ეკოლოგიური პროფილის მონიტორინგის სპეციალისტების დამატება ქვეყნის მასშტაბით, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს სახეობების მდგომარეობის სისტემური და გეოგრაფიულად სრული მონიტორინგი; მონიტორინგის მონაცემთა დამუშავებისა და ანალიზის შესაძლებლობების განვითარება, რათა შეგროვილი ინფორმაცია გარდაიქმნას ანალიტიკურ პროდუქტებად; სივრცითი ანალიზისა და GIS შესაძლებლობების გაძლიერება სახეობების გავრცელებისა და ზეწოლების სივრცითი შეფასებისთვის; მონიტორინგის მეთოდოლოგიებისა და სავსე სახელმძღვანელოების შემუშავება ერთიანი სტანდარტის უზრუნველსაყოფად და თანამშრომლობის გაღრმავება სხვა უწყებებთან, განსაკუთრებით გარემოს ეროვნულ სააგენტოსა და დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან.

2.2 ძირითადი რეკომენდაციები

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის რეალური და შედეგზე ორიენტირებული განხორციელება მოითხოვს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გარდაქმნას ერთიან, კოორდინირებულ და მტკიცებულებაზე დაფუძნებულ ეროვნულ სისტემად. ამ პროცესში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ინსტიტუციური როლების მკაფიო განსაზღვრას, ფუნქციების თანმიმდევრულ

გადანაწილებას და უწყებებს შორის ეფექტურ თანამშრომლობას, რომელიც უნდა დაეფუძნოს როგორც სტრატეგიულ ხედვას, ისე პრაქტიკული მართვის მექანიზმებს.

განხორციელებული ანალიზი ცხადყოფს, რომ საქართველოში ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ფუნქციები სხვადასხვა ინსტიტუციას შორის არის განაწილებული, რაც ერთდროულად ქმნის როგორც მნიშვნელოვან შესაძლებლობებს, ისე სისტემურ გამოწვევებს. ამ კონტექსტში პირველ რიგში აუცილებელია ინსტიტუციური გაძლიერება და სპეციალიზაცია. კერძოდ, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შიგნით უნდა ჩამოყალიბდეს ან გაძლიერდეს მიზნობრივი ფუნქციური ერთეულები, რომლებიც ფოკუსირებული იქნება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგზე, მონაცემთა ანალიტიკაზე და ეკოსისტემური მომსახურებების ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში ინტეგრაციაზე. ეს მიდგომა გააძლიერებს როგორც ანალიტიკურ, ისე მართვის კომპონენტებს და უზრუნველყოფს მონაცემებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღებას.

ამასთანავე, აუცილებელია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინსტიტუციური როლის სტრუქტურითაცაა გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) მიზნებთან შესაბამისობაში მყოფი ეროვნული მონიტორინგის სისტემის ჩამოსაყალიბებლად. ამ პროცესში მიზანშეწონილია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის საბჭოს ბაზაზე უწყებათაშორისი საკოორდინაციო პლატფორმის ჩამოყალიბება, რომელიც უზრუნველყოფს მონიტორინგის პროცესების ერთიან ხედვას, პასუხისმგებლობების მკაფიო გადანაწილებას და მონაცემთა გამოყენების კოორდინაციას.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის (NBSAP 3) ეფექტური განხორციელებისა და მონიტორინგისთვის მნიშვნელოვანია სამინისტროში კონკრეტული საკოორდინაციო რგოლის ინსტიტუციური გაძლიერება. აღნიშნულ ერთეულს უნდა მიენიჭოს სტრატეგიული საკოორდინაციო ფუნქცია, რომელიც უზრუნველყოფს NBSAP-ის განხორციელების თანხვედრას GBF-ის მიზნებთან და მონიტორინგის შედეგების სისტემურ გამოყენებას მისი განხორციელების ციკლის ყველა ეტაპზე, დაგეგმვიდან შეფასებამდე.

დამატებით, აუცილებელია კოორდინაციის მექანიზმების გაუმჯობესება, განსაკუთრებით უწყებათაშორისი თანამშრომლობის სისტემატიზაციის მიმართულებით. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის საბჭოს გამოცდილებაზე დაფუძნებული მუდმივმოქმედი პლატფორმის ჩამოყალიბება ხელს შეუწყობს ერთიანი პოლიტიკურ-საკოორდინაციო გადაწყვეტილებების მიღებას და მონიტორინგის შედეგების პოლიტიკურ პროცესებში ეფექტურ ინტეგრაციას.

სტრატეგიის მდგრადი განხორციელებისთვის აუცილებელია ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფა, რაც მოიცავს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსების ზრდას NBSAP-ისა და მასთან დაკავშირებული გეგმების განხორციელებისთვის, რათა გაძლიერდეს ბიუჯეტის რეალური წვლილი ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელებაში. ამასთანავე, მიზანშეწონილია ინოვაციური ინსტრუმენტების ინტეგრაცია, მათ შორის თანამედროვე ეკონომიკური და ფინანსური მიდგომებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების ღირებულებაზე დაფუძნებული პოლიტიკის მექანიზმების დანერგვა.

კრიტიკულ მნიშვნელობას იძენს ადამიანური რესურსების განვითარება, რაც გულისხმობს თანამშრომელთა პროფესიული შესაძლებლობების გაძლიერებას მიზნობრივი ტრენინგების, საერთაშორისო გაცვლითი პროგრამებისა და პრაქტიკული სწავლების გზით. აღნიშნული პროცესები უზრუნველყოფს ინსტიტუციური შესაძლებლობების ზრდას და მონაცემებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღების კულტურის განმტკიცებას.

ანალიზი ცხადყოფს, რომ თითოეულ ჩართულ უწყებას გააჩნია საკუთარი, ერთმანეთისგან განსხვავებული, თუმცა ურთიერთშემავსებელი ფუნქცია ეროვნული ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემაში. ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის დეპარტამენტი უნდა ჩამოყალიბდეს როგორც სტრატეგიული და ანალიტიკური ბირთვი; გარემოს ეროვნული სააგენტო – როგორც მონიტორინგის მონაცემთა დამუშავებისა და ეტაპობრივი წარმოების ტექნიკური ცენტრი; ეროვნული სატყეო სააგენტო – როგორც ტყის ეკოსისტემების ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ძირითადი ინსტიტუციური რგოლი; ვეღური ბუნების ეროვნული სააგენტო – როგორც სახეობებზე დაფუძნებული მონიტორინგის საყრდენი; ხოლო დაცული ტერიტორიების სააგენტო – როგორც ეროვნული მონიტორინგისთვის სამოდელო (საყრდენი) სივრცეების მმართველი.

ამგვარი ინსტიტუციური მოდელის პირობებში ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი უნდა იქცეს ბიომრავალფეროვნების მართვის ერთ-ერთ საყრდენ მექანიზმად. აღნიშნული ხედვის განხორციელება შექმნის მყარ საფუძველს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის ეფექტური განხორციელებისათვის.

3 თანამშრომლობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელებისა და მონიტორინგის მიმართულებით

სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი) წარმოადგენს მნიშვნელოვან ინსტიტუციურ რგოლს, რომელიც პასუხისმგებელია ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი მონაცემების ოფიციალურ სტატისტიკაზე. ბიომრავალფეროვნების კონტექსტში საქსტატის როლი განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია, ვინაიდან იგი უზრუნველყოფს მონაცემთა სტანდარტიზაციას, სანდოობასა და საერთაშორისო სტატისტიკურ პრაქტიკებთან შესაბამისობას. ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ სფეროში საქსტატის საქმიანობა მოიცავს გარემოსდაცვითი სტატისტიკის წარმოებას სატყეო, სასოფლო-სამეურნეო, წყლის რესურსების, ენერგეტიკისა და ნარჩენების მიმართულებით. ამასთანავე, საქსტატი ახორციელებს მონაცემთა ჰარმონიზაციას საერთაშორისო სტატისტიკურ ჩარჩოებთან, მათ შორის გარემოსდაცვით-ეკონომიკური აღრიცხვის სისტემასთან (SEEA), რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების ეკონომიკური ღირებულებების ასახვისთვის ეროვნული ანგარიშგების პროცესში. აღსანიშნავია, რომ საქსტატი უკვე აქტიურად არის ჩართული მდგრადი განვითარების მიზნების (SDGs) ინდიკატორების შეგროვებასა და ანგარიშების მომზადებაში, რაც ქმნის მნიშვნელოვან ინსტიტუციურ საფუძველს გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) მონიტორინგის შესაბამისი ინდიკატორების ამავე პლატფორმაზე ეტაპობრივი ინტეგრაციისთვის. აღნიშნული მიდგომა შესაძლებელს გახდის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემურ დაკავშირებას სოციალურ-ეკონომიკურ სტატისტიკასთან და პოლიტიკის დაგეგმვის პროცესთან. საქსტატის მიღწევებს შორის აღსანიშნავია SDG ინდიკატორების ეროვნული პლატფორმის შექმნა, სადაც უკვე ნაწილობრივ ინტეგრირებულია გარემოსდაცვითი მაჩვენებლები. ამასთანავე, მომზადებულია გარემოსდაცვითი სტატისტიკის პილოტური ანგარიშები წყლის რესურსების, ნარჩენებისა და ენერგეტიკის მიმართულებით. პარალელურად, დაწყებულია საერთაშორისო მეთოდოლოგიებთან შესაბამისი მიდგომების დანერგვა, მათ შორის SEEA-სა და Eurostat-ის მოთხოვნებზე დაყრდნობით, რაც ქმნის საფუძველს გარემოსდაცვითი და ბიომრავალფეროვნების სტატისტიკის შემდგომი განვითარებისთვის.

ამავე დროს, არსებული პრაქტიკა ცხადყოფს რიგ სისტემურ გამოწვევებს. ბიომრავალფეროვნების მონაცემები ძირითადად იკრიბება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში შემავალ უწყებებში და არასაკმარისად არის ინტეგრირებული საქსტატის ოფიციალურ სტატისტიკურ ანგარიშგებაში. შედეგად, ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების მაჩვენებლები საქსტატის მონაცემთა ბაზებში შეზღუდულად არის წარმოდგენილი, მათ შორის ისეთი კრიტიკულად მნიშვნელოვანი ინდიკატორები, როგორიცაა ეკოსისტემების აღდგენის ფართობები, სახეობათა სტატუსის ცვლილებები და ეკოსისტემური მომსახურებების ეკონომიკური ღირებულება. დამატებით გამოწვევას წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და საქსტატს შორის მონაცემთა გაცვლისა და ერთობლივი ანგარიშგების მექანიზმების არასაკმარისი განვითარება, აგრეთვე სპეციალიზებული

სტატისტიკური მეთოდოლოგიებისა და მონაცემთა მოდელირების ტექნიკური შესაძლებლობების შეზღუდულობა.

მიუხედავად აღნიშნული სირთულეებისა, საქსტატს გააჩნია მნიშვნელოვანი პოტენციალი გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს მონიტორინგის პროცესში, განსაკუთრებით გარემოსდაცვითი, ეკონომიკური და სოციალური სტატისტიკის ინტეგრაციის გზით. ამ პოტენციალის რეალიზებისთვის აუცილებელია მონაცემთა ინტეგრაციის გაძლიერება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და საქსტატს შორის და რეგულარული მონაცემთა გაცვლის მექანიზმების ჩამოყალიბება, რომელიც მოიცავს დაცული ტერიტორიების, სატყეო, ბიომონიტორინგისა და აგროეკოლოგიური სისტემების მონაცემებს. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის შედეგების ნაწილი ეტაპობრივად უნდა აისახოს საქსტატის პლატფორმებში, მათ შორის SDG ინდიკატორებისა და ეროვნული სტატისტიკის ბაზებში, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის ანგარიშგების სანდოობასა და გამჭვირვალობას. ამასთანავე, სამინისტროს კოორდინაციით მიზანშეწონილია საქსტატის ანგარიშგებაში გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს შესაბამისი ინდიკატორების ინტეგრირება. აღნიშნული ინტეგრაცია უნდა ეფუძნებოდეს სამინისტროს ბიომონიტორინგის სისტემასა და საქსტატის მეთოდოლოგიურ ჩარჩოს შორის შეთანხმებულ სტანდარტებს. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება გარემოსდაცვით-ეკონომიკური აღრიცხვის სისტემის (SEEA) დანერგვას. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და საქსტატს შორის ერთობლივი ძალისხმევით ეკოსისტემური მომსახურებების ეკონომიკური ღირებულებების ასახვა ეროვნულ ანგარიშგებაში შექმნის მყარ საფუძველს ბუნებრივ კაპიტალზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელებისთვის.

ზემოაღნიშნული ამოცანების განხორციელება მოითხოვს ადამიანური და ტექნიკური რესურსების კოორდინირებულ გაძლიერებას. მიზანშეწონილია სამინისტროსა და საქსტატს შორის ერთობლივი სამუშაო ჯგუფის ჩამოყალიბება, რომელიც იმუშავებს ბიომრავალფეროვნების სტატისტიკის სტანდარტიზაციაზე, მონაცემთა ანალიტიკისა და მოდელირების განვითარებაზე, სივრცითი ანალიზისა და თანამედროვე მონაცემთა ინსტრუმენტების გამოყენებაზე. აღნიშნული პროცესები შესაძლებელია განხორციელდეს საერთაშორისო პარტნიორობით თანამშრომლობით, რაც დამატებით გაძლიერებს ინსტიტუციურ შესაძლებლობებს და უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების სტატისტიკის განვითარებას საქართველოში.

3.1 ადგილობრივი თვითმმართველობები და მათი ჩართულობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში

ადგილობრივი თვითმმართველობები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და ეკოსისტემების მდგრადი მართვის პროცესში, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ საჭიროებებთან. ბუნებრივი რესურსების მართვის მიმართულებით მუნიციპალიტეტები

მონაწილეობენ ტყეების, წყლის რესურსებისა და საძოვრების მართვაში, რაც მოითხოვს მდგრადი მართვის პრაქტიკების დანერგვასა და გარემოსდაცვითი სტანდარტების დაცვას.

ურბანული ბიომრავალფეროვნების კონტექსტში ადგილობრივი ხელისუფლება პასუხისმგებელია ქალაქებსა და დაბებში მწვანე სივრცეების დაგეგმვაზე, ეკოლოგიური ფუნქციების შენარჩუნებასა და ურბანული ეკოსისტემების მდგრადი ფუნქციონირების უზრუნველყოფაზე, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს როგორც გარემოს ხარისხზე, ისე მოსახლეობის ცხოვრების პირობებზე. ამასთანავე, ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების მართვის ქვეშ ექცევა დაცული ტერიტორიების გარკვეული კატეგორიები, რაც დამატებით ზრდის მათ პასუხისმგებლობას ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის მიმართულებით. მუნიციპალიტეტები ასევე აქტიურად მონაწილეობენ სხვადასხვა გარემოსდაცვით ინიციატივაში, მათ შორის ინვაზიური სახეობების კონტროლში, დეგრადირებული მიწების აღდგენასა და ეკოტურიზმის ხელშეწყობაში. ამასთან ერთად, ადგილობრივ თვითმმართველობებს მნიშვნელოვანი როლი ეკისრებათ მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების პროცესშიც, რაც წარმოადგენს ბიომრავალფეროვნების დაცვის გრძელვადიან მდგრადობის ერთ-ერთ წინაპირობას.

მიუხედავად აღნიშნული როლისა, ადგილობრივი თვითმმართველობები აწყდებიან რიგ სისტემურ გამოწვევებს. ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას წარმოადგენს ფინანსური რესურსების შეზღუდულობა. მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტებში ბიომრავალფეროვნების მიმართულებით გამოყოფილი სახსრები ხშირად არასაკმარისია დაგეგმილი ღონისძიებების სრულფასოვანი განხორციელებისთვის. დამატებით გამოწვევას ქმნის ტექნიკური და პროფესიული შესაძლებლობების ნაკლებობა. მუნიციპალიტეტებში ხშირ შემთხვევაში არ არის საკმარისი კვალიფიციური სპეციალისტები ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების მართვის მიმართულებით, რაც ზღუდავს ქმედებების ხარისხსა და ეფექტიანობას. მნიშვნელოვან ბარიერს წარმოადგენს ასევე კოორდინაციის პრობლემა. ეროვნული სტრატეგიებისა და ადგილობრივი განვითარების დოკუმენტებს შორის არსებული შეუსაბამობა ამცირებს პოლიტიკის თანხვედრას, შედეგიანობასა და მდგრადობას. ამასთანავე, საზოგადოების დაბალი გარემოსდაცვითი ხშირად ზღუდავს ადგილობრივი ინიციატივების მხარდაჭერასა და მათ გრძელვადიან ეფექტს.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) განხორციელების კონტექსტში აუცილებელია ადგილობრივი თვითმმართველობების როლის შემდგომი გაძლიერება და სტრუქტურიზაცია. პირველ რიგში, მუნიციპალიტეტებში უნდა შემუშავდეს გარემოსდაცვითი და ბიომრავალფეროვნების მართვის ადგილობრივი სტრატეგიები და გეგმები, რომლებიც იქნება ინტეგრირებული GBF-ის მიზნებთან და განსაზღვრავს ადგილობრივ პრიორიტეტებს, ქმედებებსა და მონიტორინგის შესაბამის ინდიკატორებს. კრიტიკულად მნიშვნელოვანია უნარებისა და ცოდნის გაძლიერება, რაც მოიცავს ადგილობრივი კადრების გადამზადებას, სპეციალიზებული ტრენინგების ორგანიზებასა და ბიომრავალფეროვნების მართვის სპეციალისტების სისტემურ ჩართვას მუნიციპალიტეტების საქმიანობაში. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ცნობიერების ამაღლებისა და გარემოსდაცვითი განათლების კამპანიების განხორციელებას

ადგილობრივ მოსახლეობაში, განსაკუთრებით ბავშვებსა და ახალგაზრდებში, რათა გაიზარდოს ბიომრავალფეროვნების დაცვის მნიშვნელობის საზოგადოებრივი აღქმა. ამასთან, აუცილებელია განვითარების პროექტების მხარდაჭერა და გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების თანამონაწილეობის გაძლიერება.

3.2 სამეცნიერო და აკადემიური სექტორის როლი ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში

სამეცნიერო და აკადემიური სექტორი ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მართვის პროცესში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საყრდენს წარმოადგენს. უნივერსიტეტები და კვლევითი ინსტიტუტები უზრუნველყოფენ იმ მონაცემების შექმნას, რომლებიც აუცილებელია მტკიცებულებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღებისთვის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, მდგრადი გამოყენებისა და აღდგენის მიმართულებით. აკადემიური სექტორის ჩართულობა პოლიტიკის პროცესებში ქმნის შესაძლებლობას, რომ სტრატეგიული და საკანონმდებლო გადაწყვეტილებები ეფუძნებოდეს როგორც საერთაშორისო სამეცნიერო მიღწევებს, ისე ადგილობრივ ეკოლოგიურ და სოციალურ-ეკონომიკურ რეალობას. აკადემიური ინსტიტუტების ძირითადი ფუნქცია ბიომრავალფეროვნების კონტექსტში მოიცავს ეკოლოგიური კვლევებისა და ბიომონიტორინგის წარმოებას, ეკოსისტემების, სახეობებისა და ჰაბიტატების მდგომარეობის შეფასებას, მონაცემთა დამუშავებასა და შესაბამისი მეთოდოლოგიების განვითარებას. უნივერსიტეტები და კვლევითი ცენტრები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ახალი სამეცნიერო მიდგომების დანერგვაში, მათ შორის გენეტიკური კვლევების, სივრცითი ანალიზისა და მონაცემთა კომპლექსური ანალიტიკის გამოყენებით, რაც ზრდის მონიტორინგის სიზუსტესა და შედეგების გამოყენებადობას. ამასთან, აკადემიური სექტორი უზრუნველყოფს სახელმწიფო უწყებებს სამეცნიერო დასაბუთებებსა და რეკომენდაციებით, რომლებიც გამოიყენება კანონმდებლობის, სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებისა და განახლების პროცესში. მისი მნიშვნელოვანი ფუნქციაა ადამიანური კაპიტალის განვითარებაც, ეკოლოგების, ბიოლოგების, გარემოსდაცვითი ეკონომისტების, გარემოსდაცვითი სამართლისა და პოლიტიკის სპეციალისტების მომზადება, რაც გრძელვადიან პერსპექტივაში განსაზღვრავს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის მდგრადობას. აკადემიური და სამეცნიერო ინსტიტუტები აქტიურად მონაწილეობენ საერთაშორისო კვლევით პროგრამებში, რაც უზრუნველყოფს საუკეთესო პრაქტიკის აკუმულირებას, თანამედროვე მეთოდოლოგიების დანერგვას და ქვეყნის ჩართულობას გლობალურ სამეცნიერო პროცესებში.

მიუხედავად ამ მნიშვნელოვანი როლისა, არსებული პრაქტიკა ცხადყოფს რიგ სისტემურ გამოწვევებს. კვლევითი ინსტიტუტებისა და უნივერსიტეტების საქმიანობა ხშირად დამოკიდებულია მოკლევადიან დონორულ გრანტებზე, რაც არ უზრუნველყოფს კვლევების სტაბილურობასა და გრძელვადიანობას. აკადემიურ სექტორსა და სახელმწიფო უწყებებს შორის თანამშრომლობა ხშირ შემთხვევაში პროექტებზეა დაფუძნებული და არ არის ინსტიტუციურად გამყარებული, რის შედეგადაც კვლევების შედეგები ყოველთვის

არ ინტეგრირდება ეროვნულ ბიომონიტორინგის სისტემაში ან პოლიტიკის დოკუმენტებში. დამატებით პრობლემას წარმოადგენს ტექნოლოგიური და ლაბორატორიული ინფრასტრუქტურის შეზღუდულობა, რაც აფერხებს მაღალტექნოლოგიური კვლევების განვითარებას და მონაცემთა მასშტაბურ ანალიზს.

ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) განხორციელების კონტექსტში აკადემიური სექტორის როლის გაძლიერება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. ამისათვის აუცილებელია სამეცნიერო და კვლევითი ინსტიტუტების მიერ წარმოებული მონაცემების სისტემური ინტეგრაცია ეროვნულ ბიომონიტორინგის სისტემაში და მათი გამოყენება CBD-ისა და GBF-ის ანგარიშგების პროცესებში. მიზანშეწონილია კოორდინირებული პლატფორმის ჩამოყალიბება აკადემიურ სექტორსა და გარემოსდაცვით უწყებებს შორის, რომელიც უზრუნველყოფს რეგულარულ მონაცემთა გაცვლას, ერთობლივ ანალიზს და კვლევების შედეგების პოლიტიკაში ტრანსფორმაციას.

აკადემიური ჩართულობა უნდა გაძლიერდეს საკონსულტაციო საბჭოებსა და უწყებათშორის სამუშაო ჯგუფებში, რათა სამეცნიერო დასაბუთება სისტემურად აისახოს პოლიტიკის ფორმირებასა და განახლებაში. პარალელურად, აუცილებელია ინოვაციური კვლევებისა და ტექნოლოგიების მხარდაჭერა, გენეტიკური მონიტორინგის, მონაცემთა ანალიტიკისა და მოდელირების მიმართულებებით, ეკოსისტემების შეფასებისა და მონიტორინგის ხარისხის გასაუმჯობესებლად.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განათლების სისტემაში ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების მართვის საკითხების გაძლიერებას ყველა დონეზე – სკოლებში, უნივერსიტეტებსა და პროფესიულ განათლებაში, რათა ჩამოყალიბდეს ახალი თაობის სპეციალისტები. ამასთანავე, აუცილებელია დაფინანსების სტაბილური მექანიზმების დანერგვა, მათ შორის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მიზნობრივი მხარდაჭერა ისეთ მიმართულებებში, როგორიცაა ეკოსისტემური მონიტორინგი, გენეტიკური რესურსები და კლიმატის ცვლილების ზემოქმედებასთან დაკავშირებული კვლევები.

3.3 არასამთავრობო და კერძო სექტორის მონაწილეობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში

ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და მდგრადი მართვის პროცესებში არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და კერძო სექტორის ჩართულობა მნიშვნელოვანია. აღნიშნული სექტორები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ როგორც ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული პოლიტიკის ფორმირებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, ისე პრაქტიკული ინიციატივების განხორციელებაში.

აღნიშნული მიმართულებით არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობა მოიცავს გარემოსდაცვითი პოლიტიკისა და საკანონმდებლო ინიციატივების მხარდაჭერას, ასევე პრაქტიკული ღონისძიებების განხორციელებას. არასამთავრობო ორგანიზაციები ხშირად

წარმოადგენენ იმ ინსტიტუციურ რგოლს, რომელიც უზრუნველყოფს პოლიტიკის პროცესების გამჭვირვალობას.

ამასთანავე, მრავალი არასამთავრობო ორგანიზაცია უშუალოდ არის ჩართული მონაცემთა წარმოებასა და მონიტორინგში. ისინი ახორციელებენ ეკოლოგიურ კვლევებს, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგს, ჰაბიტატებისა და სახეობების მდგომარეობის შეფასებას, აგრეთვე ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებებისა და რისკების ანალიზს. არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა საზოგადოების ჩართულობა და ცნობიერების ამაღლება. გარემოსდაცვითი კამპანიები, ტრენინგები, საგანმანათლებლო პროგრამები და სათემო პროექტები ხელს უწყობს ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობის გააზრებას და ადგილობრივი მოსახლეობის აქტიურ მონაწილეობას კონსერვაციის პროცესებში. პარალელურად, არასამთავრობო ორგანიზაციები ახორციელებენ პრაქტიკულ პროექტებს სხვადასხვა თემატური მიმართულებით, დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერიდან და ინვაზიური სახეობების კონტროლიდან დაწყებული, ეკოტურიზმის განვითარებითა და ბუნებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების დანერგვით დასრულებული.

კერძო სექტორის როლი ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში ეტაპობრივად ფართოვდება, განსაკუთრებით კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობისა და მწვანე ინიციატივების მიმართულებით. რიგი კომპანიები უკვე ახორციელებენ ბუნებაზე ორიენტირებულ პროგრამებს, რომლებიც მოიცავს გარემოსდაცვით კამპანიებს, ტყის აღდგენის პროექტებს, ეკოტურიზმის მხარდაჭერასა და ადგილობრივი მოსახლეობის გაძლიერებას. ამასთანავე, კერძო სექტორში თანდათან იზრდება ინტერესი მწვანე ინვესტიციების მიმართ, მათ შორის განახლებადი ენერგიის, ეკო-ტექნოლოგიების, ბუნებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებებისა და ბიომრავალფეროვნების პოზიტიური ზეგავლენის მქონე საინვესტიციო მოდელების განვითარების კუთხით. საერთაშორისო ვალდებულებებიდან გამომდინარე, თანდათან აქტუალური ხდება ბიზნესის ვალდებულებები ბიომრავალფეროვნების მიმართ. იზრდება მოთხოვნა, რომ კომპანიებმა შეაფასონ და გაამჟღავნონ საკუთარი საქმიანობის ზეგავლენა ბუნებაზე, მათ შორის ბიზნესისა და ბიომრავალფეროვნების ანგარიშგების მექანიზმების მეშვეობით.

მიუხედავად აღნიშნული როლისა, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და კერძო სექტორის ჩართულობა ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში კვლავ აწყდება რიგ სისტემურ გამოწვევებს. არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობა ხშირად დამოკიდებულია საერთაშორისო დონორებზე, რაც ზღუდავს ფინანსურ მდგრადობას და გრძელვადიანი პროგრამების განხორციელების შესაძლებლობას. ამასთანავე, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და სახელმწიფო უწყებებს შორის კოორდინაციის არასაკმარისი დონე ზოგ შემთხვევაში ამცირებს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განხორციელების ეფექტურობას.

კერძო სექტორის მხრივ ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება ბიომრავალფეროვნების საკითხების დაბალი ინტეგრაცია ბიზნეს-გეგმებსა და საინვესტიციო სტრატეგიებში. კომპანიების ნაწილს კვლავ არ გააჩნია საკმარისი მოტივაცია ბუნებაზე ზეგავლენის შეფასებისა და მართვისთვის, რასაც ხელს უწყობს შესაბამისი ფინანსური და

საგადასახადო სტიმულების სიმცირე. მწვანე ინიციატივები და ბიომრავალფეროვნებაზე ორიენტირებული ინვესტიციები ჯერ კიდევ არ არის საკმარისად წახალისებული მიზნობრივი ფინანსური ინსტრუმენტებით.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) ეფექტური განხორციელებისთვის აუცილებელია არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და კერძო სექტორის როლის შემდგომი გაძლიერება. ეს მოიცავს უფრო მყარ ინსტიტუციურ თანამშრომლობას სახელმწიფოსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის, მონაცემთა და ცოდნის სისტემურ გაცვლას, კერძო სექტორისთვის სტიმულების შექმნას და ბიომრავალფეროვნების ინტეგრაციას ეკონომიკურ და საინვესტიციო გადაწყვეტილებებში.

ამ მიზნების მისაღწევად განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პარტნიორობის მექანიზმების გაძლიერებას. მიზანშეწონილია ჩამოყალიბდეს მუდმივმოქმედი სახელმწიფო, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ბიზნესის საკონსულტაციო პლატფორმა, რომელიც უზრუნველყოფს თანამშრომლობის, ინფორმაციის გაცვლისა და ერთობლივი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის კოორდინაციას. აღნიშნული პლატფორმა ხელს შეუწყობს სექტორებს შორის ნდობის გაძლიერებას და ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის უფრო თანმიმდევრულ განხორციელებას.

ფინანსური და საგადასახადო სტიმულების დანერგვა წარმოადგენს კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას. აუცილებელია მწვანე ეკონომიკის წახალისების ინსტრუმენტების შემუშავება, მათ შორის საგადასახადო შეღავათების, ეკო-სუბსიდიებისა და „გადახდა ეკოსისტემური მომსახურებებისთვის“ (PES) მოდელების დანერგვა, რომლებიც გაზრდის კერძო სექტორის მოტივაციას და ჩართულობას ბიომრავალფეროვნების დაცვაში. მნიშვნელოვანია ასევე საერთაშორისო ინიციატივებში ჩართვა და ფინანსური რესურსების მობილიზება ბიომრავალფეროვნებაზე ორიენტირებული პროექტების განსახორციელებლად. პარტნიორობის გაძლიერება განსაკუთრებით პერსპექტიულია ეკოტურიზმის, განვითარებისა და ასევე ეკოსისტემების აღდგენის მიმართულებით. კერძო სექტორის მხრიდან მნიშვნელოვანია პოზიტიური ინვესტიციების წახალისება, რომლებიც მიმართული იქნება ბუნებაზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებებზე, ეკოლოგიურ ინოვაციებსა და კლიმატისადმი მდგრადი ბიზნეს-მოდელების დანერგვაზე. კერძო სექტორის მიერ ასეთი ინიციატივების დაფინანსება ხელს შეუწყობს ბიომრავალფეროვნების მდგრადობას. არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობების ზრდა ასევე მნიშვნელოვანია. ისინი აქტიურად უნდა მონაწილეობდნენ სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებაში, აგრეთვე მონიტორინგისა და შეფასების პროცესებში, რათა მათი ცოდნა და გამოცდილება სისტემურად აისახოს პოლიტიკის განხორციელებაში.

3.4 ფართო საზოგადოების ჩართულობა

ფართო საზოგადოების ჩართულობა წარმოადგენს ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და ეკოსისტემების მდგრადი მართვის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს წინაპირობას. საზოგადოების ცნობიერების დონე და მოქალაქეთა აქტიური მონაწილეობა პირდაპირ

გავლენას ახდენს გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ეფექტურ განხორციელებაზე. ინფორმირებული და მოტივირებული საზოგადოება ქმნის გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების ლეგიტიმურობის, გამჭვირვალობისა და სოციალური მხარდაჭერის საფუძველს. საზოგადოების როლი ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში მრავალმხრივია და მოიცავს როგორც ცნობიერების ამაღლებას, ისე გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებში მონაწილეობას. განათლებისა და ინფორმირებულობის კუთხით კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ბიომრავალფეროვნების თემატიკის სისტემური ინტეგრირება როგორც ფორმალურ, ისე არაფორმალურ განათლებაში. ეს გულისხმობს სასწავლო პროგრამების გაძლიერებას სკოლებსა და უნივერსიტეტებში, მასწავლებელთა და ახალგაზრდების გადამზადებას, აგრეთვე ფართომასშტაბიანი საინფორმაციო კამპანიების განხორციელებას, რომლებიც ნათლად წარმოაჩენს ეკოსისტემური მომსახურებების ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ მნიშვნელობას. ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობა წარმოადგენს საზოგადოების მონაწილეობის კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ასპექტს. თემების აქტიური მონაწილეობა გარემოსდაცვითი პროექტების დაგეგმვასა და განხორციელებაში, მათ შორის დაცული ტერიტორიების მართვაში, ეკოსისტემების აღდგენის პროცესებსა და ბიომონიტორინგის ინიციატივებში, ზრდის ღონისძიებების სოციალურ მიმდებლობას და ხელს უწყობს ადგილობრივი მოსახლეობის თანამონაწილეობას ბუნებრივი რესურსების მართვაში. აღნიშნული თავის მხრივ, აძლიერებს პასუხისმგებლობის გრძნობას და ზრდის განხორციელებული ქმედებების გრძელვადიან ეფექტიანობას. საზოგადოების მონაწილეობა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებში ასევე მნიშვნელოვანია. მოქალაქეთა ჩართვა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურებში, სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავებასა და საჯარო კონსულტაციებში უზრუნველყოფს გადაწყვეტილებების გამჭვირვალობას, ანგარიშვალდებულებას და ნდობის ზრდას სახელმწიფო ინსტიტუტების მიმართ. ამასთანავე, ბიომრავალფეროვნების მონაცემების, მონიტორინგის შედეგებისა და პოლიტიკის დოკუმენტების საჯარო ხელმისაწვდომობა მნიშვნელოვანია საზოგადოების ინფორმირებისათვის, რაც ქმნის სამოქალაქო ჩართულობის რეალურ საფუძველს.

მიუხედავად აღნიშნული მნიშვნელობისა, ფართო საზოგადოების ჩართულობა საქართველოში კვლავ აწყდება რიგ სისტემურ გამოწვევებს. მოსახლეობის გარკვეული ნაწილისთვის ბუნებრივი კაპიტალის ღირებულება და ეკოსისტემური მომსახურებების როლი ჯერ კიდევ ნაკლებად ცნობილია, რაც ზღუდავს გარემოსდაცვითი ინიციატივების მხარდაჭერას. დამატებით პრობლემას წარმოადგენს ბიომრავალფეროვნების საკითხების არასაკმარისი ინტეგრაცია როგორც ფორმალურ, ისე არაფორმალურ საგანმანათლებლო პროგრამებში. ამასთანავე, მონაწილეობითი მართვის პრაქტიკა ზოგიერთ შემთხვევაში ფორმალურ ხასიათს ატარებს და მოქალაქეთა ჩართულობა ვერ უზრუნველყოფს რეალურ გავლენას გადაწყვეტილებების შინაარსზე.

ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს (GBF) ეფექტური განხორციელებისთვის აუცილებელია საზოგადოების ჩართულობის სისტემური გაძლიერება. პირველ რიგში, საჭიროა განახლებული და ინტენსიური საინფორმაციო კამპანიების განხორციელება. პარალელურად, ბიომრავალფეროვნების საკითხები სისტემურად უნდა ინტეგრირდეს

განათლების ყველა დონეზე – სკოლებში, უნივერსიტეტებში, პროფესიულ ტრენინგებსა და თემურ საგანმანათლებლო პროგრამებში.

მნიშვნელოვანია ადგილობრივი მოსახლეობის აქტიური ჩართვა დაცული ტერიტორიების მართვაში, ეკოსისტემების აღდგენის ინიციატივებსა და გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესებში. ამასთანავე, უნდა გაძლიერდეს თანამონაწილეობითი მართვის პრაქტიკა, საჯარო განხილვებისა და კონსულტაციების კულტურა და ერთობლივი გადაწყვეტილებების მიღების მექანიზმები ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე. ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესებლად მიზანშეწონილია ციფრული პლატფორმების განვითარება, სადაც მოქალაქეები შეძლებენ მიიღონ განახლებული მონაცემები ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის, მიმდინარე მონიტორინგისა და დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ.

4 ბიომრავალფეროვნებაზე ზეგავლენის მქონე სხვა სექტორების პოლიტიკა

4.1 ინფრასტრუქტურის და ურბანული განვითარების პოლიტიკა

ინფრასტრუქტურისა და ურბანული განვითარების პოლიტიკა საქართველოში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის, რეგიონული კავშირის გაძლიერებისა და საცხოვრებელი გარემოს გაუმჯობესების პროცესში. აღნიშნული პოლიტიკა ეფუძნება ეროვნულ და სექტორულ სტრატეგიულ დოკუმენტებს და მოიცავს ტრანსპორტის, ენერგეტიკის, ტურიზმისა და მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის განვითარებას, აგრეთვე ქალაქების სივრცით დაგეგმარებას. ამავე დროს, ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების საკითხების სისტემური ინტეგრაცია ინფრასტრუქტურისა და ურბანული განვითარების პოლიტიკაში კვლავ არასაკმარისად არის განვითარებული, რაც ზრდის ბუნებრივ გარემოზე ზეგავლენის რისკებს.

ინფრასტრუქტურული განვითარების ერთ-ერთ ძირითად კომპონენტს წარმოადგენს ტრანსპორტის სექტორი, რომელიც მოიცავს ახალი საავტომობილო გზების, რკინიგზის ხაზებისა და პორტების მშენებლობას. აღნიშნული პროექტები მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური ინტეგრაციისა და ლოგისტიკური პოტენციალის გაძლიერებისთვის, თუმცა ხშირად უკავშირდება ჰაბიტატების ფრაგმენტაციას, ეკოსისტემების რღვევასა და ლანდშაფტური მთლიანობის შემცირებას. ურბანული დაგეგმარების მიმართულებით, ქალაქების გენერალური გეგმები და ტერიტორიული განვითარების დოკუმენტები ითვალისწინებენ მწვანე სივრცეების დაგეგმვას, თუმცა პრაქტიკაში ეს მიდგომა ხშირად უფრო რეკრეაციულ ფუნქციებზეა ორიენტირებული და ნაკლებად ეფუძნება ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და ეკოლოგიური დერეფნების განვითარების საჭიროებებს.

ინფრასტრუქტურული ინვესტიციები ენერგეტიკის, ტურიზმისა და კომუნალური სექტორების მიმართულებით ასევე მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ეკოსისტემებზე და ბუნებრივ ლანდშაფტებზე. ამ კონტექსტში გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასება წარმოადგენს ბიომრავალფეროვნების დაცვის ინტეგრაციის ძირითად ინსტრუმენტებს, რომლებიც სავალდებულოა ყველა მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტისთვის და მიზნად ისახავს ზეგავლენების იდენტიფიცირებასა და შემარბილებელი ღონისძიებების განსაზღვრას.

ბოლო წლებში აღინიშნება გარკვეული პროგრესი აღნიშნული ინსტრუმენტების გამოყენების მიმართულებით. საქართველოში დანერგილია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების და სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების საკანონმდებლო ჩარჩო, რაც აძლიერებს ბიომრავალფეროვნების გათვალისწინებას ინფრასტრუქტურულ გადაწყვეტილებებში. ქალაქების გენერალურ გეგმებში ჩართულია მწვანე სივრცეების განვითარების კომპონენტები. ამასთანავე, საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ

მხარდაჭერილ პროექტებში ფართოდ გამოიყენება გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტები, რაც გარკვეულწილად ამცირებს რისკებს.

მიუხედავად აღნიშნული მიღწევებისა, ინფრასტრუქტურისა და ურბანული განვითარების პოლიტიკაში კვლავ იკვეთება ხარვეზები. ბიომრავალფეროვნების მენისტრიმინგი ჯერ კიდევ არასაკმარისია, ხოლო დაგეგმარებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესები დიდწილად ეკონომიკურ ზრდაზეა ორიენტირებული და შედარებით ნაკლებად ხდება ეკოსისტემური ზიანის პრევენციის გათვალისწინება. კუმულაციური ზეგავლენის შეფასება კვლავ პრობლემურ საკითხად რჩება, ვინაიდან ინდივიდუალური პროექტების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დოკუმენტები, ხშირ შემთხვევაში არასაკმარისად ასახავს ეკოსისტემებზე ერთობლივ და გრძელვადიან ზემოქმედებას. დამატებით გამოწვევას წარმოადგენს ინსტიტუციური კოორდინაციის ნაკლებობა სხვადასხვა სტრუქტურებს შორის, რაც ზღუდავს ბუნებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების ფართო დანერგვას. მწვანე ინფრასტრუქტურის განვითარება ურბანულ პოლიტიკაში ჯერ კიდევ არასაკმარის დონეზეა და ხშირად არ არის დაკავშირებული ბიომრავალფეროვნების რეალურ საჭიროებებთან.

შემდგომი პროგრესი მოითხოვს ეკოსისტემურ მიდგომებზე დაფუძნებული დაგეგმარების გაძლიერებას, გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისა და სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების ნაწილში კუმულაციური ზეგავლენების უკეთ შეფასებას და მწვანე ინფრასტრუქტურის განვითარების პრიორიტეტად ქცევას ინფრასტრუქტურისა და ურბანული განვითარების პოლიტიკაში.

4.2 ეკონომიკური და ფისკალური პოლიტიკა

ეკონომიკური და ფისკალური პოლიტიკა ორიენტირებულია ეკონომიკური ზრდის დაჩქარებაზე, ინვესტიციების მოზიდვასა და სოციალური კეთილდღეობის გაუმჯობესებაზე. აღნიშნული მიდგომა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის მაკროეკონომიკური სტაბილურობისა და განვითარების უზრუნველყოფაში, თუმცა აუცილებელია ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ღირებულებების სისტემური ინტეგრაციის გაძლიერება ეკონომიკურ და ფისკალურ პოლიტიკის დოკუმენტებში. საჭიროა ბუნებრივი კაპიტალის, როგორც ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და გრძელვადიანი მდგრადობის საფუძვლის უფრო აქტიურად განხილვა, ბიომრავალფეროვნებაზე ორიენტირებული ფინანსური მექანიზმების განვითარებისათვის. ფისკალური პოლიტიკის ფარგლებში არსებული საგადასახადო შეღავათები და სუბსიდიები ძირითადად მიმართულია ეკონომიკური საქმიანობის სტიმულირებაზე და შედარებით ნაკლებად მოიცავს ეკოსისტემური მომსახურებების დაცვისა და ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის მიზნობრივ კომპონენტებს. სუბსიდიებისა და წახალისებების სისტემა დიდწილად კონცენტრირებულია ენერგეტიკისა და სოფლის მეურნეობის სექტორებზე. გამოწვევას წარმოადგენს ინსტიტუციური კოორდინაციის სუსტი მექანიზმებიც. ამ ეტაპზე არ არსებობს სისტემური მიდგომა ბიომრავალფეროვნების ღირებულებების აღრიცხვისთვის.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია BIOFIN ინიციატივის ფარგლებში განხორციელებული სამუშაოები, მათ შორის ბიომრავალფეროვნების ფინანსური საჭიროებების შეფასება და ფინანსური ნაკადების ანალიზი. აღნიშნული პროცესი წარმოადგენს მნიშვნელოვან წინგადადგმულ ნაბიჯს ბუნებრივ კაპიტალზე დაფუძნებული პოლიტიკისკენ და ქმნის საფუძველს ბიომრავალფეროვნების დაფინანსების უფრო სტრუქტურირებული მიდგომის ჩამოსაყალიბებლად. მიღწევების თვალსაზრისით, აღსანიშნავია ბიომრავალფეროვნების ფინანსური ანალიზის დაწყება BIOFIN-ის ფარგლებში, გარემოსდაცვითი პროექტების თანადაფინანსების პრაქტიკის გარკვეული გაძლიერება და საერთაშორისო ფინანსურ ინსტრუმენტებთან თანამშრომლობა. ასევე დაიწყო ბიომრავალფეროვნების ფინანსური საჭიროებების იდენტიფიკაცია და შესაბამისი ეროვნული დიალოგი, რაც ქმნის პოლიტიკის განვითარების საფუძველს.

შემდგომი განვითარებისათვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ბუნებრივი კაპიტალის აღრიცხვის ინტეგრირება ფისკალურ პოლიტიკაში, ეკოლოგიურად მავნე სუბსიდიების ეტაპობრივი შემცირება და მწვანე სტიმულების გაძლიერება, აგრეთვე გარემოსდაცვითი პრიორიტეტების სისტემური გათვალისწინება სახელმწიფო ინვესტიციების დაგეგმვის პროცესში. აღნიშნული ნაბიჯები ხელს შეუწყობს ბიომრავალფეროვნების ფინანსური მდგრადობის ჩამოყალიბებას და პოლიტიკის შესაბამისობას გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს მიზნებთან.

5 მეინსტრიმინგი, ბიომრავალფეროვნების მიზნების ინტეგრირება სექტორულ პოლიტიკებში

საქართველოში ბიომრავალფეროვნების მეინსტრიმინგის პროცესმა მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა პოლიტიკის დონეზე, თუმცა ჯერ კიდევ საჭიროა ინსტიტუციური მექანიზმების გაძლიერება, ფინანსური სტიმულების შემუშავება და მონაცემებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილების მიღების კულტურის განმტკიცება. ეფექტური მეინსტრიმინგი უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების მიზნების ინტეგრაციას მდგრადი განვითარების მთლიან ჩარჩოში.

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და ეკოსისტემური მომსახურებების შენარჩუნების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა მისი ღირებულებების ინტეგრირება სხვადასხვა სექტორულ პოლიტიკაში. ეს პროცესი უზრუნველყოფს, რომ ეკონომიკური განვითარება და გარემოსდაცვითი უსაფრთხოება არ იყოს წინააღმდეგობაში, არამედ ურთიერთშემავსებელი.

ბიომრავალფეროვნების ღირებულებების ინტეგრირება სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკაში გულისხმობს აგრობიომრავალფეროვნების დაცვას, მდგრადი მიწათსარგებლობის პრაქტიკების დანერგვას და აგროეკოლოგიური მიდგომების მხარდაჭერას. აუცილებელია ეკოსისტემური მომსახურებების, როგორცაა ნიადაგის ნაყოფიერება, დამტკვრვა და წყლის რეგულაცია, პირდაპირი აღიარება სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიებში და სუბსიდირების პოლიტიკაში. სუბსიდიები უნდა გარდაიქმნას ბიომრავალფეროვნების მხარდამჭერ ეკონომიკურ სტიმულებად.

ენერგეტიკის პოლიტიკაში ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირება მოითხოვს ენერგეტიკული პროექტების (ჰიდრო, ქარის, მზის და სხვა) ეკოლოგიური რისკების წინასწარ შეფასებასა და მინიმიზაციას. აუცილებელია გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სისტემაში ბიომრავალფეროვნების ინდიკატორების გაძლიერება და ეკოსისტემური ღირებულებების პირდაპირი გათვალისწინება. ასევე, ენერგეტიკული უსაფრთხოების სტრატეგიებში უნდა აისახოს ბუნებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებები, მაგალითად, ეკოსისტემური მომსახურებების შენარჩუნებით კლიმატის ცვლილების შერბილება.

ტურიზმის პოლიტიკაში ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირება გულისხმობს ეკოტურიზმისა და მდგრადი ტურიზმის განვითარებას. აღნიშნული მიმართულებით სტრატეგიამ უნდა უზრუნველყოს, რომ ბუნებრივი კაპიტალი აღიარებულია როგორც ეკონომიკური ღირებულება. აუცილებელია ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ნაწილის მიმართვა ბუნებრივი ეკოსისტემების დაცვასა და აღდგენაზე, რაც შექმნის დამატებით ეკონომიკურ მოტივაციას.

ფინანსურ და ფისკალურ პოლიტიკაში ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირება გულისხმობს ეკოსერვისებზე დაფუძნებული გადასახადების, ეკო-სუბსიდიების, მწვანე სესხებისა და გადახდა-ეკოსისტემური მომსახურებებისთვის მოდელების დანერგვას. ასევე მნიშვნელოვანია ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის (BIOFIN)

ინსტრუმენტების გამოყენება, რათა სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციები გახდეს უფრო მეტად ორიენტირებული ბუნების პოზიტიურ შედეგებზე.

5.1 ფინანსური მექანიზმები

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და ეკოსისტემების აღდგენა შეუძლებელია სტაბილური, პროგნოზირებადი და მრავალფეროვანი ფინანსური მექანიზმების გარეშე. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შიდა ფინანსური ბაზების გაძლიერება და ბიომრავალფეროვნების დაფინანსების ინსტრუმენტების დივერსიფიკაცია, რათა კონსერვაცია და აღდგენა იქცეს ეკონომიკურად მდგრად პროცესად.

ფინანსური სისტემის განვითარების ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად უნდა განიხილებოდეს BIOFIN ინიციატივის სრულფასოვანი დანერგვა. ეს გულისხმობს ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ეროვნული ანალიზის დასრულებას და შესაბამისი ეროვნული ფინანსური გეგმის შემუშავებას, რომელიც განსაზღვრავს საბიუჯეტო, საგადასახადო და საბაზრო ინსტრუმენტებს ბიომრავალფეროვნების მხარდაჭერისთვის. აღნიშნული გეგმა უნდა იქცეს საფუძვლად სახელმწიფო ფინანსური პოლიტიკისა და ბიუჯეტირების პროცესში ბიომრავალფეროვნების სისტემური ინტეგრაციისთვის.

ფინანსური მექანიზმების გაძლიერების კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს ეკო-გადასახადებისა და ეკო-სუბსიდიების განვითარება. ეკოლოგიურად მავნე სუბსიდიების ეტაპობრივი შემცირება და მათი გადამისამართება ბუნებაზე პოზიტიურ პრაქტიკებზე, როგორცაა ორგანული სოფლის მეურნეობის ხელშეწყობა, მდგრადი მიწათსარგებლობა ან ეკოსისტემების აღდგენის პროექტები, ხელს შეუწყობს როგორც ბიომრავალფეროვნების დაცვას, ისე ეკონომიკური საქმიანობის გარდაქმნას უფრო მდგრად მოდელზე.

განსაკუთრებული პოტენციალი გააჩნია ეკოსისტემური მომსახურებების გადახდის მექანიზმებს. აღნიშნული მომსახურებების ღირებულების ეკონომიკურ მოდელებში ინტეგრირება და შესაბამისი საკომპენსაციო სისტემების დანერგვა შექმნის სტიმულებს ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვისთვის და გაზრდის ეკოსისტემების დაცვის ეკონომიკურ მოტივაციას როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო სექტორისთვის.

ფინანსური ინსტრუმენტების დივერსიფიკაციის კონტექსტში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მწვანე ფინანსურ ინსტრუმენტებს. საინვესტიციო ფონდების, საბანკო პროდუქტებისა და სხვა ფინანსური მექანიზმების განვითარება, რომლებიც მიმართულია ეკოსისტემების აღდგენასა და კლიმატის მიმართ მდგრად პროექტებზე, ხელს შეუწყობს კერძო კაპიტალის მობილიზებას და ბიომრავალფეროვნებაზე ორიენტირებული ინვესტიციების ზრდას.

ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პარტნიორობას კერძო სექტორთან. კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ინიციატივებისა და ბიზნესის მდგრადი პრაქტიკების ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში ინტეგრაცია საშუალებას მისცემს კერძო სექტორს ჩამოყალიბდეს ბუნებაზე პოზიტიური პროექტების ერთ-ერთ საკვანძო ინვესტორად. ეს არა მხოლოდ გაზრდის

ფინანსურ რესურსებს, არამედ ხელს შეუწყობს ბიზნესის როლის გადაფასებას ბიომრავალფეროვნების დაცვის პროცესში.

5.2 მონაცემთა ინტეგრაცია

ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) მიზნების შესრულების ერთ-ერთ ძირითად წინაპირობას წარმოადგენს სანდო, სრულფასოვანი და ერთიან ფორმატში წარმოდგენილი მონაცემთა სისტემა, რომელიც იძლევა მიღწეული პროგრესის რაოდენობრივად შეფასებისა და დროულად მონიტორინგის შესაძლებლობას. საქართველოს შემთხვევაში ბიომრავალფეროვნების შესახებ მონაცემები სხვადასხვა უწყებებისა და ინსტიტუტების მიერ იწარმოება, თუმცა მათი ფრაგმენტული ხასიათი და არათანმიმდევრული შენახვის პრაქტიკა მნიშვნელოვნად ზღუდავს სისტემური ანალიზისა და პოლიტიკის დაგეგმვის შესაძლებლობებს.

ამჟამად ბიომრავალფეროვნების მონაცემებს ცალ-ცალკე აწარმოებენ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში შემავალი უწყებები, მათ შორის ეროვნული სატყეო სააგენტო, დაცული ტერიტორიების სააგენტო და გარემოს ეროვნული სააგენტო, ასევე აკადემიური ინსტიტუტები, არასამთავრობო ორგანიზაციები და სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი). მონაცემთა ეს მრავალწყაროიანობა, ერთიანი კოორდინაციისა და საერთო მეთოდოლოგიური ჩარჩოს არარსებობის პირობებში, ართულებს ინფორმაციის სინქრონიზაციას და შედეგების შედარებადობას. ამასთანავე, მონაცემთა ნაწილი არ არის ხელმისაწვდომი ღია ფორმატში, ხოლო სამეცნიერო ინსტიტუტების მიერ წარმოებული ბაზები არასაკმარისად არის ინტეგრირებული სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებისა და მონიტორინგის პროცესებში.

ამ პირობებში, ბიომრავალფეროვნების მონაცემთა ინტეგრაციის მიმართულებით აუცილებელია რამდენიმე ურთიერთდაკავშირებული სტრატეგიული ნაბიჯის გადადგმა. პირველ რიგში, უნდა ჩამოყალიბდეს სტანდარტიზებული მეთოდოლოგიური ჩარჩო, რომელიც დაეფუძნება საერთაშორისოდ აღიარებულ ინდიკატორებსა და მიდგომებს და განსაზღვრავს მონაცემთა შეგროვების, დამუშავებისა და ინტერპრეტაციის ერთიან წესებს. ეს უზრუნველყოფს სხვადასხვა უწყებებისა და ინსტიტუტების მიერ წარმოებული მონაცემების შედარებადობას და ხარისხის გაუმჯობესებას.

მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერებაც. ამისათვის მიზანშეწონილია შეიქმნას საკოორდინაციო პლატფორმა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სხვა დაკავშირებული სამინისტროების, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და აკადემიური სექტორის მონაწილეობით. აღნიშნული პლატფორმა უზრუნველყოფს მონაცემთა რეგულარულ გაცვლას, განახლებას და ერთობლივი კვლევებისა და ანალიტიკური სამუშაოების დაგეგმვას.

ბიომრავალფეროვნების ეფექტური მონიტორინგისათვის მნიშვნელოვანია ერთიანი ეროვნული მონაცემთა პლატფორმის შექმნა, სადაც სამინისტროს, სააგენტოების, აკადემიური ინსტიტუტებისა და სხვა პარტნიორების მიერ წარმოებული მონაცემები თავმოყრილი იქნება ერთიან ინტეგრირებულ ბაზაში. ასეთი სისტემა უნდა გახდეს

ცენტრალური წყარო როგორც ეროვნული პოლიტიკის დაგეგმვისთვის, ისე საერთაშორისო ანგარიშგებისათვის.

თანამედროვე ციფრული ტექნოლოგიების ინტეგრირება მონაცემთა სისტემაში წარმოადგენს კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას. დისტანციური მონიტორინგის, სატელიტური გამოსახულებების, გეოგრაფიული საინფორმაციო სისტემების (GIS) და სხვა თანამედროვე ინსტრუმენტების გამოყენების გაძლიერება გააუმჯობესებს ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობისა და ცვლილებების დროულ შეფასებას, განსაკუთრებით ფართომასშტაბიან და რთულად მისაწვდომ ტერიტორიებზე.

ამასთანავე, მონაცემთა ნაწილი უნდა იყოს ღია და საჯაროდ ხელმისაწვდომი. ღია მონაცემების პოლიტიკა გააძლიერებს გამჭვირვალობას, ხელს შეუწყობს სამოქალაქო საზოგადოების, არასამთავრობო სექტორისა და კერძო სექტორის ჩართულობას და გაზრდის ბიომრავალფეროვნების საკითხებისადმი საზოგადოებრივ ინტერესსა და ნდობას.

ერთიანი და ინტეგრირებული მონაცემთა სისტემა შექმნის მყარ საფუძველს ბიომრავალფეროვნების ეფექტური მონიტორინგისა და მტკიცებულებებზე დაფუძნებული პოლიტიკის დაგეგმვისთვის. ეს საქართველოს შესაძლებლობას მისცემს სისტემურად შეაფასოს პროგრესი GBF-ის მიზნების შესრულების მიმართულებით და უზრუნველყოს ბიომრავალფეროვნების ინტერესების გათვალისწინება სხვა, მომიჯნავე სექტორულ პოლიტიკებში.